

ผลิตผลจากป่าและความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษาในลาว

คุณค่าของผลิตผลจากป่า (ของป่า)

ผู้คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกสิกรรมในลาวล้วนพึ่งพาตนเอง ปลูกพืช เก็บเกี่ยวและบริโภคอาหารที่หาจากป่าและแม่น้ำ ประชากรประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ อาศัยอยู่บนภูเขาและทำไร่หมุนเวียนซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งในการทำเกษตรกรรม (NAFRI et al. 2005) ของป่ามีนัยยะสำคัญในการดำเนินวิถีชีวิต¹

ของป่าถูกเก็บมาจากป่าและที่ดินร้างจากการทำไร่หมุนเวียน (NAFRI et al. 2005) โดยมีการบริโภคเป็นอันดับสองเป็นรองก็แค่เพียงอาหารหลักอย่างข้าว (Foppes and Ketphanh 2004)

ในชุมชนเกษตรกรรมในลาว การทำนาอาศัยสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงยากที่จะรักษาระดับการผลิตอาหารให้คงที่ บทบาทของป่าจึงมีความสำคัญมาก นอกจากนี้ 1 ใน 4 ส่วนหรือน้อยกว่าของรายได้ครัวเรือนซึ่งเป็นเงินสด มาจากของป่า 40-50 เปอร์เซ็นต์ (Foppes and Ketphanh 2004; NAFRI et al. 2005) ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า จึงมีแนวโน้มที่จะพึ่งพิงของป่าเป็นอย่างมาก (Greijmans et al. 2007; Rosales et al. 2003)

ของป่าอาจใช้บริโภคโดยตรงเป็นอาหาร และยังสามารถดำรงชีพโดยการขายในตลาดภายในประเทศหรือส่งขายต่างประเทศ เมื่อผู้คนไม่มีข้าวพอกิน การขายของป่าช่วยให้มีเงินซื้อข้าว ดังนั้นของป่าจึงสำคัญเป็นพิเศษสำหรับคนที่อาศัยในถิ่นที่การปลูกข้าวมีอย่างจำกัด (Foppes and Ketphanh 2004) อาจพูดได้ว่าการทำเกษตรอย่างยั่งยืนที่เป็นมาแต่โบราณของชุมชนเกษตรกรรมในลาวมีส่วนรักษาสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพราะวิธีดูแลและเคารพป่าเพื่อให้เกิดของป่าอย่างไม่มีวันหมดนั่นเองที่ปกป้องรักษาป่า

สำหรับประเทศลาวของป่ามีความสำคัญ สรุปได้ดังนี้: (1) ความมั่นคงทางอาหาร (2) รายได้ที่เป็นและไม่เป็นตัวเงิน (3) ธุรกิจขนาดเล็กในชุมชนเกษตร (4) วัสดุสำหรับสร้างบ้านเรือน เครื่องมือสร้างบ้าน (5) ยารักษาโรค และ (6) การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในสัตว์ป่า พืชป่า และพืชสวน (NAFRI et al. 2005)

กินอยู่กับป่า

เป็นที่รู้กันว่าการบริโภคของป่า 700 ชนิดในหมู่บ้านเกษตรกรรมในลาว (ดูตาราง) มีของป่าหลายชนิดซึ่งมาจากความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับคนที่อาศัยในหมู่บ้านชุมชนเกษตรกรรม สัตว์น้ำ (ปลา กุ้ง หอยทาก หอย และอื่นๆ) และสัตว์บก (นก หนู) เป็นแหล่งโปรตีนสำคัญในอาหารประจำวัน (Foppes and Ketphanh 2004)

ของป่ามากกว่า 25 ชนิดสามารถซื้อขายได้ และบางชนิดยังเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของชุมชน ของป่าที่กินได้มีการซื้อขายในตลาดภายในท้องถิ่น พืชสมุนไพรและเครื่องเทศถูกส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ไทย จีน และเวียดนาม อยู่บ่อยๆ กายานซึ่งใช้ทำน้ำหอมถูกส่งออกไปฝรั่งเศส และไม้หอมส่งออกไปญี่ปุ่นและประเทศอาหรับ (NAFRI et al. 2005)

ประเภท	จำนวน	ตัวอย่าง
ผลไม้ เมล็ด	87	ลูกตาล มะไฟ ถั่วกระบอก
ใบ	86	จิก ผักหนาม สะเดา ใบบัวบก
หน่อ(ยอด ต้น)	23	หน่อไม้ หวาย ยอดมะพร้าว
หัว ราก	22	หัวมันเทศ ข่า
เห็ด	16	เห็ดหูหนู เห็ดชิตาเกะ เห็ดปลวก
ดอกไม้	4	โสน กวาวเครือ
รวมพืชทั้งหมด	238	
ปลา	300	ปลาตะเพียน ปลาสวาย ปลาเนื้ออ่อน ปลากray
นก	63	นกเขา นกกระทา ไก่ฟ้า นกปรอด นกกระจอก
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	54	กระรอก งูหลาม ชะมด หนู กวางหนู
สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ	41	กบ เขียด งู เต่า
สัตว์น้ำมีเปลือก	7	กุ้งน้ำจืด, ปู, หอยทาก, หอย
แมลง	5	ไข่มดแดง, ดั่งไม้ไผ่, ดั่งมูลสัตว์
รวมสัตว์ทั้งหมด	470	
ยอดรวม	708	

ตาราง: ของป่าใช้บริโภคในลาว (based on Foppes and Ketphanh 2004)²

แม้รัฐบาลลาวจะเข้าใจความสำคัญของป่า แต่อย่างไรก็ตามเพราะนโยบายเพิ่มพื้นที่ป่าถึง 70 เปอร์เซ็นต์ภายในปี 2563 (2020) (Lao PDR 2005) ทำให้ข้าราชการท้องถิ่นมักใช้ตัวเลขนี้เป็นเป้าหมายในการทำงาน โครงการปลูกสวนป่าได้รับการส่งเสริมเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า แต่ขณะเดียวกันโครงการเหล่านี้มีขึ้นหลังจากการตัดไม้ธรรมชาติไปแล้ว ดังนั้นการเพิ่มพื้นที่ป่าอาจไม่ได้หมายถึงการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพหรือการใช้ของป่าอย่างยั่งยืนของชาวบ้าน

เอกสารอ้างอิง

- Foppes, J., and S. Ketphanh. 2004. *NTFP Use and Household Food Security in Lao PDR*. Forest Research Centre (FRC) and SNV Netherlands Development Organization.
[http://www.mekonginfo.org/mrc_en/doclib.nsf/0/BC0D1629438B4CAB472571420024AC37/\\$FILE/FULLTEXT.pdf](http://www.mekonginfo.org/mrc_en/doclib.nsf/0/BC0D1629438B4CAB472571420024AC37/$FILE/FULLTEXT.pdf)
- Greijmans, M., P. Phonnachith, P. Thongda, S. Ponpakdy, and N. Chantavong. 2007. *Selected NTFPs for Development in Phoukoun, Xieng Nguen, Ngoi, and Phakxeng Districts, Luang Prabang*. Luang Prabang, Lao PDR: World Vision.
- Lao People's Democratic Republic (PDR). 2005. *Forestry Strategy to Year 2020 of Lao PDR*.
- National Agriculture and Forestry Research Institute (NAFRI), National Agriculture and Forestry Extension Service (NAFES), and National University of Lao PDR (NUOL). 2005. *Improving Livelihoods in the Uplands of the Lao PDR, Volume 2: Options and Opportunities*. Vientiane, Lao PDR: NAFRI.
http://www.nafri.org.la/03_information/sourcebook/Volume2.htm
- Nonaka, Kenichi et.al. 2008. Rice Paddies that Nurture Living Creatures and their Use. In Kenichi Nakano (ed.) *Vientiane Plains Life: Diverse Uses of Environment in Rice Farming Villages*. Tokyo, Japan: Mekong.
- Rosales, R. M. P., M. F. Kallesoe, P. Gerrard, P. Muangchanh, S. Phomtavong, and S. Khamsomphou. 2003. *The Economic Returns from Conserving Natural Forests in Sekong, Lao PDR*. Vientiane, Lao PDR: International Union of Conservation of Nature (IUCN) and World Wildlife Fund (WWF).

คู่มือโตะชี และ ยูกะ คิคุจิ

---

¹ คำว่า “ของป่า (NTEP)” มีหลายนิยาม แต่ ณ ที่นี้ หมายถึงผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้

² ตามการสำรวจของญี่ปุ่น มีแมลง 17 ชนิด รวมถึงแมลงตด ตั๊กแตน จักจั่น และแมงอีหนู (Nonaka et. al, 2008)